

מה הכוונה כשאנו אומרים שהעיקר הוא התוכן של האגדה?

מספרים חכמים כך: "שלשה נקדרה להם חמה משה ויהושע ונקדימון בן גוריון" (תענית כ.). האם כוונת חכמים שלנקדימון בן גוריון נעשה נס כמו ליהושע בן נון? שעליו מספר הכתוב "וכמוהו לא היה לשמוע ה' בקול איש ואחריו לא יהיה" (יהושע ו.). גם במעשה הזה עצמו מפורט שם בגמרא כי עיקר הנס היה בפיזור העבים אחר הגשם, שבמצב כזה נדמה שיש כבר חושך. הכוונה העיקרית היא שה' עושה רצון יראיו, גם בדורות האחרונים, אחר שנסתלקה הנבואה. ישנם צדיקים ויראי שמים שהם כממשיכי דרכם של משה ויהושע. (על עצם מה שספרו גם על משה שנעצרה לו החמה, לדעת הרלב"ג, יהושע שם, הוא מכיון שאי אפשר שיהיה מופת של יהושע גדול משל משה, ככתוב: "ולא קם עוד כמשה לכל האותות והמופתים").

כך סיפרו שכשהיו תלמידי ר"ש עניים, הוציאם לבקעה והראם מלאה דינרי זהב (ב"ר לה), אין הכוונה שנבראו עבורם מטבעות יש מאין (במקרה כזה היו צריכים להביא מטילי זהב, כי בוויף החותמת של המטבע יש משום אונאה). אפשר בהחלט לחשוב שבאותה בקעה היה מטמון מטבעות קדום. הנס היה התגלות המטמון לר"ש בשעה שרצה ללמד מדות, אבל לא בריאת זהב.

ראה גם דברינו בסוף פרק ו בנוגע ל'תולעת השמיר'.

נחתום את הדיון הזה בדוגמא נוספת חשובה ומעניינת:

בע"ז י: מסופר על אנטונינוס שהיה מגיע לרבי דרך מערה, וכל יום שהיה מגיע היה הורג את שתי העבדים ששימשוהו. אנטונינוס התנה עם רבי שלא יהיה אדם נוכח בזמן פגישתם, והנה יום אחד הופיע שם רשב"י, ורבי הסביר את הדבר "לית דין בר אינש", אמר אנטונינוס: אם כן, שיחיה את העבד שהרגתי, הלך רשב"י והחיהו. הגיב אנטונינוס: ידענא דוטי בכי מחיה מתים. בעקבות מעשה זה מקובל לומר כי "כל מי שמוכר בתלמוד יכול היה להחיות מתים".

אמנם בויקרא רבה (י ד) מסופר המעשה בצורה אחרת: "נטה עבדו של אנטונינוס למיתתו... שלח לי תלמידך דהוא מחיה לי הדין מיתא... אשכחי רביע (רובץ ושוכב על מטתו שכיב מרע. מתנוק' כהונה, וכן בב"ר ז ב "רביע", לשון רביעה בחיים) אמר ליה קום, מיד נודעזע וקם", הרי שלא היה העבד מת ממש, אלא נטה למיתתו.

כך מפרש כמוכן המהר"ל ע"ז שם, שהיה קרוב למות. וזה תואם לכמה וכמה מקרי מוות ותחיה שהוזכרו בתלמוד והתפרשו על ידי המפרשים כמעט